

Οκτώβριος 2017

Μαθητεία και μικρές επιχειρήσεις: θεσμικό πλαίσιο και προτάσεις για τη βελτίωση του συστήματος

IME
ΓΣΕΒΕΕ Ινστιτούτο
Μικρών
Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

Εισαγωγή

Η «Ευρωπαϊκή Συμμαχία για τη Μαθητεία» (European Commission, 2013) που υπεγράφη το 2013 μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινωνικών Εταίρων και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατέστησε τη μαθητεία ένα πολύ σημαντικό εργαλείο για την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας, την καταπολέμηση της νεανικής ανεργίας, αλλά και την αντιστοίχιση των δεξιοτήτων με τις πραγματικές ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Η εστίαση στα οφέλη που μπορεί να έχει σε μια οικονομία, ένα αποτελεσματικό σύστημα μαθητείας δεν συνιστά απλά και μόνο ευρωπαϊκή διαπίστωση, αλλά αντίθετα κοινή παραδοχή η οποία επισημαίνεται από πολλούς διεθνείς και υπερεθνικούς οργανισμούς, όπως το ILO και ο ΟΟΣΑ¹.

¹ Ο αριθμός των σχετικών εγγράφων των δύο διεθνών οργανισμών είναι πολύ μεγάλος. Ενδεικτικά και μόνο ILO (2012), Overview of Apprenticeship Systems and Issues: ILO contribution to the G20 Task Force on Employment, November 2012, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---ifp_skills/documents/genericdocument/wcms_190188.pdf OECD (2012), OECD note on "Quality Apprenticeships" for the G20 taskforce on employment, διαθέσιμο στο: www.oecd.org/els/emp/OECD%20Apprenticeship%20Note%2026%20Sep

Υπενθυμίζεται ότι ως μαθητεία σύμφωνα με το CEDEFOP, τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για την ανάπτυξη της επαγγελματικής εκπαίδευσης, ορίζεται το εκπαιδευτικό εκείνο σύστημα «όπου το μαθησιακό περιβάλλον εναλλάσσεται μεταξύ χώρου εργασίας και φορέα εκπαίδευσης ή κατάρτισης» (CEDEFOP, 2014). Σύμφωνα με τον ίδιο ορισμό βασικά της χαρακτηριστικά αποτελούν η ένταξή της στο τυπικό σύστημα εκπαίδευσης, η απόκτηση αναγνωρισμένου πιστοποιητικού μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος, η ύπαρξη αμοιβής και η ασφαλιστική κάλυψη για τους μαθητευόμενους, καθώς και η ύπαρξη σύμβασης μεταξύ επιχείρησης και μαθητευόμενου ή και του φορέα εκπαίδευσης.

Στο πλαίσιο αυτό κατά τα τελευταία χρόνια δρομολογήθηκε ένας σημαντικός αριθμός δράσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο με κύρια στοχοθεσία την υιοθέτηση πολιτικών και πρακτικών οι οποίες θα συμβάλουν στην ανάπτυξη αποτελεσματικών και ποιοτικών συστημάτων μαθητείας από τα κράτη μέλη. Μεταξύ των συγκεκριμένων δράσεων μπορούν να αναφερθούν δράσεις που υλοποιούνται στο πλαίσιο ευρωπαϊκών προγραμμάτων, όπως το Erasmus+, αυτοτελείς δράσεις των ευρωπαϊκών κοινωνικών εταιριών (Business Europe, UEAPME & CEEP, 2016), αλλά και δράσεις οι οποίες εντάσσονται στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013 και του ΕΣΠΑ 2014-2020.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η Ελλάδα κατά τα τελευταία χρόνια, αποτέλεσε μια από τις χώρες μέλη, οι οποίες συμμετείχαν ενεργά σε σημαντικό αριθμό δράσεων, με κύρια έμφαση την απόκτηση τεχνολογίας και εμπειριών, ικανών να συμβάλουν στη βελτίωση, ανάπτυξη και υιοθέτηση ενός σύγχρονου συστήματος μαθητείας, όπως οι δράσεις που αναφέρθηκαν και παραπάνω, αλλά και επιπλέον δράσεις όπως το Technical Countries Review (TCR) του CEDEFOP.

Η Μαθητεία στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα μέχρι πρότινος το μοναδικό οργανωμένο σύστημα μαθητείας ήταν εκείνο των Επαγγελματικών Σχολών (ΕΠΑΣ) του ΟΑΕΔ, το οποίο χρονολογείται ήδη από το 1952. Σύμφωνα όμως με το νέο θεσμικό πλαίσιο, η μαθητεία θα παρέχεται παράλληλα από τις ΕΠΑΣ του ΟΑΕΔ, τα

ΕΠΑΛ και τα δημόσια ΙΕΚ. Το συγκεκριμένο σύστημα έχει μεταβατικό χαρακτήρα, καθώς το 2021 προβλέπεται η συνολική επαναξιολόγησή του.

Μολονότι υπάρχουν συγκεκριμένες διαφορές μεταξύ των παραπάνω συστημάτων, όπως επί παραδείγματι στη διάρκεια της μαθητείας στην επιχείρηση (2 χρόνια, 9 μήνες και 6 μήνες αντίστοιχα), παρ' όλα αυτά δίδονται πλέον από το ίδιο θεσμικό πλαίσιο.

Βασικό ρυθμιστικό πλαίσιο για την οργάνωση της μαθητείας συνιστά ο νόμος 491/2017 με τίτλο «Πλαίσιο Ποιότητας Μαθητείας» και σε μικρότερο βαθμό ο νόμος 490/2017 («Υλοποίηση Μεταλυκειακού Έτους Μαθητείας»), καθώς και το Άρθρο 79 του πρόσφατου πολυνομοσχεδίου του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευτικών (ν. 4485/2017).

Με βάση το παραπάνω νομοθετικό πλαίσιο και κυρίως το Πλαίσιο Ποιότητας για τη Μαθητεία (ΠΠΜ) τίθενται συγκεκριμένες προδιαγραφές τόσο για τη συμμετοχή των επιχειρήσεων στη μαθητεία όσο και για τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, των επαγγελματιών οργανώσεων και των επιμελητηρίων στο σύστημα διακυβέρνησης της μαθητείας. Στις σελίδες που ακολουθούν θα γίνει αφενός παράθεση των κύριων προϋποθέσεων και προδιαγραφών που τίθενται για τη συμμετοχή των επιχειρήσεων σε προγράμματα μαθητείας και αφετέρου αξιολόγηση των μέχρι στιγμής πρωτοβουλιών που έχουν υιοθετηθεί. Το κείμενο θα ολοκληρωθεί με την κατάθεση προτάσεων για τη γενικότερη βελτίωση του συστήματος μαθητείας και κυρίως της μάθησης στο χώρο εργασίας.

Μαθητεία και συμμετοχή των επιχειρήσεων

Σύμφωνα με το νέο θεσμικό πλαίσιο η συμμετοχή των επιχειρήσεων στα προγράμματα μαθητείας συνεπάγεται μια σειρά από προϋποθέσεις και υποχρεώσεις από την πλευρά των επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα:

- Μεταξύ επιχείρησης και μαθητευόμενου συνάπτεται σύμβαση μαθητείας την οποία συνυπογράφει και ο διευθυντής της οικείας εκπαιδευτικής δομής
- Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα που θα πρέπει να επιτύχει ο μαθητευόμενος θα αποτυπώνονται στη σύμβαση μαθητείας

- Η επιχείρηση τηρεί ημερολόγιο μάθησης στο οποίο περιγράφεται η αξιολόγηση της προόδου του μαθητευόμενου. Επιπροσθέτως, αξιολογείται συνολικά η μάθηση στο χώρο εργασίας μετά την ολοκλήρωσή της με διαφόρους τρόπους (π.χ. εξετάσεις, επίδειξη δεξιοτήτων, παρουσίαση έργων)
- Οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις πρέπει να ορίζουν υπεύθυνο εκπαιδευτή για τη μάθηση στο χώρο εργασίας, καθώς και να διατηρούν τον απαραίτητο εξοπλισμό και να τηρούν τις προβλεπόμενες συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας
- Οι επιχειρήσεις μπορούν να προσφέρουν συγκεκριμένο αριθμό θέσεων μαθητείας ο οποίος είναι ανάλογος του προσωπικού που απασχολούν.
- Στις επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε προγράμματα μαθητείας παρέχονται συγκεκριμένα κίνητρα, όπως η θεσμοθέτηση βραβείων, αλλά και η αντιστοίχιση των αναγκών των επιχειρήσεων με τις δεξιότητες που διαθέτουν οι ίδιοι οι μαθητευόμενοι.
- Οι επιχειρήσεις οι οποίες δεν μπορούν να καλύψουν το πλήρες πρόγραμμα μάθησης, όπως προκύπτει από το πρόγραμμα σπουδών, μπορούν με τη βοήθεια διαφόρων φορέων (π.χ. κοινωνικών εταίρων, επαγγελματικών οργανώσεων) να προβούν σε συνεργασίες με άλλες επιχειρήσεις, οι οποίες θα αναλαμβάνουν την υλοποίηση του υπόλοιπου προγράμματος σπουδών.
- Η εκπαιδευτική δομή είναι υπεύθυνη, ώστε να παρέχεται στις επιχειρήσεις η απαραίτητη πληροφόρηση για τις προδιαγραφές της μαθητείας (π.χ. εκπαίδευση εκπαιδευτή, υποχρεώσεις μαθητευόμενου) και παράλληλα να συνεργάζεται με την επιχείρηση για την πορεία μάθησης του μαθητευόμενου. Παράλληλα, έχει την ευθύνη σε συνεργασία και συμφωνία με τους εργοδότες: α) της αντιστοίχισης των μαθητευομένων, με βάση το προφίλ τους, με τις προσφερόμενες θέσεις μαθητείας, και β) της προετοιμασίας του μαθητευόμενου για την συμμετοχή του στο πρόγραμμα μάθησης στο χώρο εργασίας.
- Ο εκπαιδευτής στην επιχείρηση οφείλει να έχει παρακολουθήσει ένα ολιγόωρο πρόγραμμα εκπαίδευσης, η ολοκλήρωση του οποίου θα συνεπάγεται και την πιστοποίηση από τους αρμόδιους φορείς.

Η συγκεκριμένη προϋπόθεση για μια περίοδο τριών ετών θα έχει προαιρετικό χαρακτήρα. Παρ' όλα αυτά οι επιχειρήσεις με πιστοποιημένους εκπαιδευτές θα επιλέγονται κατά προτεραιότητα.

- Τα προγράμματα μάθησης στο χώρο εργασίας, πρέπει να είναι συμβατά με τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών, αλλά μπορούν να περιλαμβάνουν και ένα μικρό περιθώριο ευελιξίας με βάση τοπικές, κλαδικές ή ακόμα και επιχειρησιακές ιδιαιτερότητες

Χρηματοδότηση και διάρκεια μαθητείας στην επιχείρηση

Μια σειρά από σημαντικά ζητήματα που είχαν ρυθμιστεί κατά το παρελθόν και αφορούν άμεσα τις επιχειρήσεις και μέχρι σήμερα εφαρμόζονταν στις ΕΠΑΣ του ΟΑΕΔ, θα ισχύσουν και στην περίπτωση της μαθητείας των ΕΠΑΛ και των ΙΕΚ. Συγκεκριμένα:

- Οι μαθητές αμείβονται με το 75% του κατώτατου μισθού. Το κόστος συμμετοχής των επιχειρήσεων εξακολουθεί να επιδοτείται στο μεγαλύτερο μέρος του. Στο πλαίσιο αυτό η συμμετοχή των επιχειρήσεων ημερησίως ανέρχεται στα 9,24€ (συμπεριλαμβανομένου ασφαλιστικών εισφορών)
- Οι μαθητές βρίσκονται στις επιχειρήσεις 4 μέρες την εβδομάδα (από 24 έως 28 ώρες), ενώ μια μέρα πηγαίνουν στο σχολείο.

Σύστημα διακυβέρνησης της Μαθητείας

Το νέο θεσμικό πλαίσιο για τη μαθητεία προβλέπει μεταξύ άλλων και μια σειρά από δραστηριότητες των οποίων η υλοποίηση ανατίθεται στους κοινωνικούς εταίρους και τα επιμελητήρια, ενώ παράλληλα συστήνονται συγκεκριμένα όργανα διαχείρισης του συστήματος Μαθητείας στην Ελλάδα.

Σύμφωνα, με το πρόσφατο πολυνομοσχέδιο του Υπ. Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων (ν. 4485/2017) συγκροτείται Εθνική Επιτροπή για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση, καθώς και Τεχνική Επιτροπή

για την Επαγγελματική Εκπαίδευσης και Κατάρτιση, επιτροπές οι οποίες μεταξύ άλλων είναι επιφορτισμένες με την αναβάθμιση και της Μαθητείας.

Παράλληλα, σύμφωνα με το Πλαίσιο Ποιότητας για τη Μαθητεία συστήνεται το Εθνικό Συντονιστικό Όργανο για το σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων μαθητείας, το οποίο κατόπιν διαβούλευσης με αρμόδιους φορείς εισηγείται: α) θέματα που αφορούν τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου και β) θέματα που αφορούν τον σχεδιασμό και την αξιολόγηση των προγραμμάτων μαθητείας. Σημαντικό σημείο του συγκεκριμένου Οργάνου αποτελεί το γεγονός ότι εκτός από φορείς του κράτους, συμμετέχουν στη σύνθεσή του οι κοινωνικοί εταίροι, αλλά και η Κεντρική Ένωση Επιμελητηρίων Ελλάδας.

Επιπροσθέτως, στο νέο Πλαίσιο Ποιότητας για τη Μαθητεία προβλέπεται και μια σειρά αρμοδιοτήτων οι οποίες εκχωρούνται στους κοινωνικούς εταίρους και τα Επιμελητήρια. Συγκεκριμένα, οι κοινωνικοί εταίροι και τα Επιμελητήρια:

- Συνδράμουν στη διαδικασία ανάπτυξης προγραμμάτων μάθησης στο χώρο εργασίας, στη βάση των προγραμμάτων σπουδών που υλοποιούνται στις εκπαιδευτικές δομές.
- Συνεργάζονται με άλλους φορείς με στόχο την υποστήριξη των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στη μαθητεία και παράλληλα την εύρεση νέων θέσεων μαθητείας.
- Ενημερώνουν και συμμετέχουν στη σύσταση τοπικών συμπράξεων μαθητείας, με στόχο την υποστήριξη και την ενίσχυση της συμμετοχής των επιχειρήσεων σε προγράμματα μαθητείας.
- Υλοποιούν και υποστηρίζουν προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών στην επιχείρηση.
- Συμμετέχουν από κοινού με τον ΟΑΕΔ στην εθελοντική πιστοποίηση των επιχειρήσεων με στόχο τη δημιουργία Μητρώου Πιστοποιημένων Επιχειρήσεων.
- Συμβάλλουν στην αξιολόγηση της μάθησης στο χώρο εργασίας, μέσω της συμμετοχής εκπροσώπων των κοινωνικών εταίρων και των επιμελητηρίων.

Αξιολόγηση Παρεμβάσεων

Η ΓΣΕΒΕΕ, μέσω του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, κατά τα προηγούμενα χρόνια ενεπλάκη ενεργά στη διαβούλευση που αφορά τη διαμόρφωση του συστήματος μαθητείας στην Ελλάδα, αντιλαμβανόμενη τη σημασία της συγκεκριμένης εκπαιδευτικής διαδικασίας, δεδομένου του γεγονότος ότι προϋποθέτει την ουσιαστική συμβολή των επιχειρήσεων και ιδιαίτερα των ΜμΕ, αλλά και της γενικότερης σημασίας της ΕΕΚ στη διαμόρφωση ενός καταρτισμένου εργατικού δυναμικού.

Μεταξύ άλλων η εμπλοκή της αυτή αφορούσε στην υλοποίηση προγραμμάτων Erasmus+ σε συνεργασία με φορείς της Ελλάδας και του εξωτερικού για την ανάπτυξη του συστήματος μαθητείας στην Ελλάδα και την αποτελεσματική εμπλοκή των επιχειρήσεων τόσο σε εθνικό όσο και σε κλαδικό επίπεδο², η συμμετοχή σε δράσεις των ευρωπαϊκών κοινωνικών εταίρων (δηλ. UEAPME, Business Europe, CEEP, ETUC) για την ανάπτυξη της μαθητείας (Business Europe, UEAPME & CEEP, 2016), η υλοποίηση προγραμμάτων για τη βελτίωση του κοινωνικού διαλόγου στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013 σε συνεργασία με τους υπόλοιπους εθνικούς κοινωνικούς εταίρους (Ζαρίφης, Φωτόπουλος, Zanolis & Μανάβη, 2017), η εκπροσώπηση του φορέα στην επιτροπή του CEDEFOP για τη μαθητεία στην Ελλάδα (TCR / Τεχνική Έκθεση για την Ελλάδα), αλλά και η συμμετοχή της σε ad hoc δράσεις που διοργανώθηκαν από τα συναρμόδια υπουργεία ή τους κοινωνικούς εταίρους.

Με βάση την εμπειρία και την τεχνογνωσία που έχει αποκτηθεί και λαμβάνοντας υπόψη το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο για τη μαθητεία, η ΓΣΕΒΕΕ έχει τοποθετηθεί επανειλημμένα αναφορικά με τις απαραίτητες προδιαγραφές που απαιτεί η υιοθέτηση ενός αποτελεσματικού συστήματος μαθητείας, τόσο ως κριτική προσέγγιση του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου όσο και ως πλαίσιο προτάσεων για την περαιτέρω βελτίωσή του.

Στο πλαίσιο αυτό θα ήταν σκόπιμο να τονιστούν τα ακόλουθα:

² Βλ. σχετικά Erasmus+ "Develop innovative apprenticeship network of vocational schools and very small enterprises in the metal construction sector" (διαθέσιμα παραδοτέα στο <http://ian.oaed.gr/apprenet/el/>) και Erasmus+ "National authorities for apprenticeship: companies as sustainable partners for apprenticeship in Greece and Cyprus" (διαθέσιμα παραδοτέα στο <http://naagrcy.oaed.gr/>)

- Η ύπαρξη πολλών παράλληλων συστημάτων μαθητείας (δηλ. ΕΠΑΣ, ΕΠΑΛ και ΙΕΚ) συνιστά εμπόδιο για την καλή λειτουργία και διαχείριση του συστήματος. Στο ίδιο πλαίσιο, είναι εξαιρετικά δύσκολο να αφομοιωθούν οι όποιες διαφοροποιήσεις από τις επιχειρήσεις, οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις, ούτε την απαραίτητη γνώση, ούτε τους απαραίτητους ανθρώπινους πόρους, διαθέτουν.
- Η περίοδος μάθησης στο χώρο εργασίας, στις περιπτώσεις των ΕΠΑΛ και του ΙΕΚ (9 και 6 μήνες αντίστοιχα) δεν είναι επαρκής ούτε για τους μαθητευόμενους προκειμένου να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις, ούτε όμως και για τις επιχειρήσεις οι οποίες δεν προλαβαίνουν να αποσβέσουν το κόστος της επένδυσης που καταβάλλουν, συμμετέχοντας στα συγκεκριμένα προγράμματα μαθητείας. Με βάση άλλωστε και τη διεθνή εμπειρία αποτελεί κοινή παραδοχή ότι κατά το πρώτο χρονικό διάστημα μιας μαθητείας, υπερισχύει το κομμάτι της εκπαίδευσης, ενώ με την πάροδο του χρόνου ο μαθητευόμενος αρχίζει να συμμετέχει ενεργά και παραγωγικά στη λειτουργία μιας επιχείρησης.
- Είναι ιδιαίτερα θετικό το γεγονός ότι στο νέο Πλαίσιο Ποιότητας για τη Μαθητεία εισάγονται μια σειρά από καινοτόμα στοιχεία τα οποία μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν την αξιολόγηση της μάθησης στο χώρο εργασίας, την ευελιξία προσαρμογής ενός μικρού μέρους των προγραμμάτων σπουδών του έτους μαθητείας των ΕΠΑΛ (20%) στις τοπικές ιδιαιτερότητες, την εκπαίδευση εκπαιδευτών στις επιχειρήσεις, αλλά και την δημιουργία Μητρώου Πιστοποιημένων Επιχειρήσεων. Αξίζει να τονιστεί ότι οι παραπάνω πρωτοβουλίες θα πρέπει να διαμορφωθούν και να υλοποιηθούν με τέτοιο τρόπο ώστε να μην αποκλείουν από την όλη διαδικασία τις ΜμΕ, αλλά αντίθετα να καθιστούν πιο εφικτή και αποτελεσματική τη συμμετοχή τους. Μεταξύ των ενεργειών που μπορούν να συμβάλλουν προς τη συγκεκριμένη κατεύθυνση, πολύ σημαντική είναι και η ανάπτυξη συνεργατικών μοντέλων μεταξύ των επιχειρήσεων ή μεταξύ επιχειρήσεων και παρόχων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ), στη βάση αντίστοιχων μοντέλων που έχουν εφαρμοστεί και στο εξωτερικό (Hensen – Reifgens & Schneider, 2014), όπως η αρχή της εναλλαγής μάθησης σε διαφορετικές επιχειρήσεις.

- Η μεθοδολογία που ακολουθείται για την επικαιροποίηση και διαμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών είναι προς τη σωστή κατεύθυνση δεδομένου ότι περιλαμβάνει τη σύνδεση με το μηχανισμό διάγνωσης αναγκών και την προσαρμογή στις τοπικές ιδιαιτερότητες. Παρ' όλα αυτά, η σύνδεση με τα επαγγελματικά περιγράμματα –όπου αυτά υφίστανται- μοιλονότι σωστή ως προς την πρόβλεψη, παρουσιάζει το πρόβλημα ότι σε πολλές περιπτώσεις τα υπάρχοντα περιγράμματα δεν έχουν ακολουθήσει μέχρι σήμερα μια λογική συστηματικής επικαιροποίησης, έχοντας αρνητικό αντίκτυπο στην προσαρμογή των προγραμμάτων σπουδών στις πλέον πρόσφατες απαιτήσεις λειτουργίας των επαγγελμάτων και των αναγκών της αγοράς. Προς αυτήν την κατεύθυνση θα ήταν σκόπιμο να υιοθετηθεί μια μεθοδολογία για την συστηματική επικαιροποίηση των επαγγελματικών περιγραμμάτων και αντίστοιχα των προγραμμάτων σπουδών, με βάση και τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα στο κάθε επάγγελμα. Παράλληλα, και προκειμένου να είναι δυνατή η άμεση ανταπόκριση στις αλλαγές που λαμβάνουν χώρα, θα μπορούσε να υιοθετηθεί η λογική της ανάπτυξης μιας λίστας αναγκών γνώσεων και δεξιοτήτων ανά επάγγελμα, όπου θα υπάρχει η δυνατότητα οι αρμόδιοι φορείς, αλλά και οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις να αναφέρονται σε νέες ανάγκες και προοπτικές εξέλιξης των επαγγελμάτων.
- Όπως ήδη αναφέρθηκε, η τρέχουσα νομοθεσία για το σύστημα διακυβέρνησης της μαθητείας προβλέπει την ύπαρξη συγκεκριμένων οργάνων. Ως ανώτατο όργανο διαχείρισης της ΕΕΚ και της Μαθητείας ορίζεται η Εθνική Επιτροπή για την ΕΕΚ, στην οποία συμμετέχουν αποκλειστικά εκπρόσωποι των συναρμόδιων Υπουργείων (Παιδείας, Εργασίας και Οικονομίας), καθώς και του ΟΑΕΔ. Η συμμετοχή των εθνικών κοινωνικών εταίρων στη σύνθεση της επιτροπής θα συνέβαλλε προς την ανάπτυξη μιας πιο παραγωγικής και αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ των φορέων που εμπλέκονται ενεργά στην όλη διαδικασία σε διάφορα επίπεδα, υλοποιώντας στην πράξη μια πρακτική συνεργασίας και συναπόφασης η οποία αποτελεί κοινή συνισταμένη στα περισσότερα ανεπτυγμένα συστήματα ΕΕΚ σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

- Παρ' όλα αυτά το μεγαλύτερο πρόβλημα στο επίπεδο της ανάπτυξης ενός αποτελεσματικού συστήματος για την διαχείριση της μαθητείας αποτελεί η ύπαρξη δύο παράλληλων τεχνικών οργάνων/ επιτροπών. Αναλυτικότερα σύμφωνα με το πρόσφατο πολυνομοσχέδιο του Υπουργείου Παιδείας (Ν. 4485/2017) συστήνεται η Τεχνική Επιτροπή για την ΕΕΚ, ενώ στο Πλαίσιο Ποιότητας για τη Μαθητείας προβλέπεται η λειτουργία του Εθνικού Συντονιστικού Οργάνου για τη Μαθητεία. Η ύπαρξη δύο παράλληλων οργάνων για τη διαχείριση της μαθητείας με παραπλήσιες αρμοδιότητες θα καταστήσει εξαιρετικά δυσκίνητη την όλη διαδικασία και εύλογα θα συντελέσει στη σύγχυση ρόλων ή στην περιθωριοποίηση ενός εκ των δύο οργάνων. Παράλληλα, είναι πολύ βασικό να τονιστεί ότι ενώ στο Εθνικό Συντονιστικό Όργανο προβλέπεται η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, η συγκεκριμένη πρόβλεψη δεν υφίσταται στην περίπτωση της Τεχνικής Επιτροπής για την ΕΕΚ. Ο αποκλεισμός των κοινωνικών εταίρων από το βασικό όργανο διαχείρισης της μαθητείας βρίσκεται σε αναντιστοιχία με τις διεθνείς πρακτικές, όπου εξασφαλίζεται η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων σε πολλαπλό επίπεδο (π.χ. γνωμοδοτικό, λήψη αποφάσεων). Αξίζει να αναφερθεί ότι από την πλευρά των κοινωνικών εταίρων έχει τονιστεί επανειλημμένως ότι η αποτελεσματική εμπλοκή τους στο σύστημα μαθητείας συνδέεται άμεσα με την αναγνώριση ενός θεσμοποιημένου ρόλου σ' όλα τα επίπεδα. Οι παραπάνω απόψεις βρίσκονται σε πλήρη αντιστοιχία και με τα αποτελέσματα της Τεχνικής Έκθεσης του CEDEFOP για την Ελλάδα, όπου γίνεται ρητή αναφορά τόσο στην αναγκαιότητα ύπαρξης ενός μόνο τεχνικού οργάνου όσο και στην αναγκαιότητα συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων.
- Σημαντική βαρύτητα δίνεται κατά τα τελευταία χρόνια στην μετατροπή των επιχειρήσεων σε ποιοτικούς χώρους μάθησης. Παρ' όλα αυτά η συγκεκριμένη στοχοθεσία δεν έχει τύχει της αντίστοιχης περιγραφής, προκειμένου να τεθούν οι απαραίτητες προδιαγραφές. Η συγκεκριμένη εξέλιξη αναμφίβολα συνδέεται με μια σειρά από προϋποθέσεις όπως:
 - ▶ ο προσδιορισμός του απαραίτητου εξοπλισμού και υποδομών, αλλά και η εφαρμογή συγκεκριμένων προδιαγραφών σε επίπεδο παραγωγής, υγιεινής και ασφάλειας, ανάλογα με την αντίστοιχη ειδικότητα

- ▶ καταρτισμένο εκπαιδευτικό προσωπικό (τόσο σε ζητήματα που αφορούν την άσκηση του επαγγέλματος όσο και σε ζητήματα εκπαίδευσης),
 - ▶ διαμόρφωση προγράμματος μάθησης στο χώρο εργασίας στηριζόμενο στις απαιτήσεις που προκύπτουν από επικαιροποιημένα προγράμματα σπουδών,
 - ▶ αξιολόγηση της μάθησης στο χώρο εργασίας,
 - ▶ υπογραφή συμβολαίου μαθητείας στο οποίο μεταξύ άλλων θα περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα που θα πρέπει να επιτευχθούν, αλλά και οι εργασίες που πιθανώς θα υλοποιηθούν εκτός επιχείρησης,
 - ▶ ευελιξία μάθησης στην επιχείρηση στη βάση της προβλεπόμενης ευελιξίας των προγραμμάτων σπουδών με βάση τις τοπικές ιδιαιτερότητες,
 - ▶ ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ επιχείρησης και σχολών μαθητείας (π.χ. ανάπτυξη κοινών δράσεων προώθησης της μαθητείας, ανταλλαγή τεχνογνωσίας μεταξύ επιχειρήσεων και σχολείων).
- Όπως προαναφέρθηκε, το νέο θεσμικό πλαίσιο προβλέπει συγκεκριμένες –αυξημένες– υποχρεώσεις από την πλευρά των επιχειρήσεων για τη συμμετοχή σε προγράμματα μαθητείας (π.χ. εκπαίδευση εκπαιδευτών, αξιολόγηση αποτελεσμάτων μάθησης στο χώρο εργασίας, υλοποίηση συγκεκριμένου προγράμματος μάθησης στο χώρο εργασίας), οι οποίες κρίνονται απαραίτητες για την διαμόρφωση ενός σύγχρονου, ποιοτικού και αποτελεσματικού πλαισίου μάθησης στην επιχείρηση. Παρ' όλα αυτά, τόσο η αύξηση των προϋποθέσεων συμμετοχής μιας επιχείρησης σε προγράμματα μαθητείας, όσο και η αναγκαιότητα εύρεσης ενός πολύ μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων μέσα στα επόμενα χρόνια (κατά προσέγγιση 30.000 επιχειρήσεις), καθιστά απαραίτητη την ανάπτυξη ενός πλαισίου χορήγησης μη οικονομικών κινήτρων προς τις επιχειρήσεις. Η συγκεκριμένη αναγκαιότητα γίνεται ακόμα μεγαλύτερη αν αναλογιστούμε ότι η μάθηση στο χώρο εργασίας έχει κατά τα τελευταία χρόνια λάβει διάφορες μορφές, όπως επί παραδείγματι η υλοποίηση ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης (π.χ. προγράμματα τύπου «voucher»

με πρακτική άσκηση σε επιχειρήσεις), οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις λειτουργούν ανταγωνιστικά, προς τα συστήματα μαθητείας. Υπό το παραπάνω πρίσμα, η υιοθέτηση ενός ολοκληρωμένου πλέγματος κινήτρων για τη συμμετοχή των επιχειρήσεων, αναμφίβολα μπορεί να καταστεί σημαντικός παράγοντας ελκυστικότητας του συστήματος.

- Η ΓΣΕΒΕΕ κατά το παρελθόν έχει καταθέσει συγκεκριμένες προτάσεις αντίστοιχων κινήτρων, ορισμένες εκ των οποίων υιοθετήθηκαν ήδη στο Πλαίσιο Ποιότητας για τη Μαθητεία, όπως βραβεία προς τις επιχειρήσεις, αλλά και αντιστοίχιση των δεξιοτήτων των μαθητευόμενων με βάσει τις προσφερόμενες θέσεις μαθητείας. Παρ' όλα αυτά, θα ήταν θετικό να διευρυνθεί το συγκεκριμένο πλαίσιο υιοθετώντας επιπλέον προτάσεις όπως:
 - ▶ «Erasmus» για επιχειρηματίες που συμμετέχουν σε προγράμματα μαθητείας (συμμετοχή σε ολιγόημερα προγράμματα ανταλλαγής τεχνογνωσίας με επιχειρήσεις του εξωτερικού).
 - ▶ Προβολή καλών πρακτικών από επιχειρήσεις που προσφέρουν θέσεις μαθητείας, στο πνεύμα αντίστοιχων πρωτοβουλιών που έχουν ληφθεί σε διεθνές επίπεδο.
 - ▶ Πρόσθετη μοριοδότηση σε αντίστοιχα προγράμματα ενίσχυσης των επιχειρήσεων (π.χ. χρηματοδότησης, επιδότησης θέσεων εργασίας).
 - ▶ Υιοθέτηση ειδικού σήματος για τις επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε προγράμματα μαθητείας.
 - ▶ Κάλυψη κόστους προγράμματος εκπαίδευσης εκπαιδευτών.
 - ▶ Ανάπτυξη συμπράξεων μαθητείας σε τοπικό ή κλαδικό επίπεδο, με κύριο στόχο την παροχή υπηρεσιών προς τις ΜμΕ προκειμένου να διαχειριστούν μια σειρά από ζητήματα, όπως η ενημέρωση αναφορικά με τις προδιαγραφές συμμετοχής σε σχετικά προγράμματα, η ενίσχυση της δημιουργίας συνεργασιών μεταξύ των επιχειρήσεων, η υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτών και η υλοποίηση δράσεων ενημέρωσης σε τοπικό επίπεδο.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

CEDEFOP (2014), «Αναπτύσσοντας προγράμματα μαθητείας: παρά τα πλεονεκτήματά τους σε ό,τι αφορά τη σύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας, τα προγράμματα μαθητείας δεν αξιοποιούνται επαρκώς», Ενημερωτικό Σημείωμα, Μάιος 2014, διαθέσιμο στο: www.cedefop.europa.eu/files/9088_en.pdf

Ζαρίφης Γ. & Φωτόπουλος Ν. & Zanolis L. & Μανάβη Χ. (2017), Ο κοινωνικός διάλογος για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα, Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, διαθέσιμο στο: <http://www.imegsevee.gr/publications/books>

Ξενόγλωσση

Business Europe & UEAPME & CEEP (2016), The cost-effectiveness of apprenticeship scheme: making the business case for apprenticeships, διαθέσιμο στο: <https://www.businesseurope.eu/publications/cost-effectiveness-apprenticeship-schemes-making-case-apprenticeships>

European Commission (2013), European Alliance for Apprenticeships: Declaration of the European Social Partners, the European Commission and the Lithuanian Presidency of the Council of the European Union, διαθέσιμο στο: www.ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1147

Hensen- Reifgens K. & Schneider H. (2014), Germany: VET in Europe – Country report, BIBB, Bonn.

ILO (2012), Overview of Apprenticeship Systems and Issues: ILO contribution to the G20 Task Force on Employment, November 2012, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---ifp_skills/documents/genericdocument/wcms_190188.pdf

OECD (2012), OECD note on “Quality Apprenticeships” for the G20 taskforce on employment, διαθέσιμο στο: www.oecd.org/els/emp/OECD%20Apprenticeship%20Note%2026%20Sep

Ιστοσελίδες

Η ιστοσελίδα του προγράμματος Erasmus+ “Develop innovative apprenticeship network of vocational schools and very small enterprises in the metal construction sector” <http://ian.oaed.gr/apprenet/el/>

Η ιστοσελίδα του προγράμματος Erasmus+ “National authorities for apprenticeship: companies as sustainable partners for apprenticeship in Greece and Cyprus” <http://naagrcy.oaed.gr/>

Συντάκτης: Γεράσιμος Κάρουλας

Γεράσιμος Κάρουλας, «Μαθητεία και μικρές επιχειρήσεις: θεσμικό πλαίσιο και προτάσεις για τη βελτίωση του συστήματος », Κείμενα Γνώμης, ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, Οκτώβριος 2017

Οι γνώμες που διατυπώνονται και τα επιχειρήματα που χρησιμοποιούνται στο παρόν ενημερωτικό σημείωμα δεσμεύουν μόνο τους συντάκτες του και δεν αντικατοπτρίζουν κατ' ανάγκη τις επίσημες απόψεις του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ και της ΓΣΕΒΕΕ

Το έργο «Θεσμική, Ερευνητική και Επιχειρησιακή Ενδυνάμωση της ΓΣΕΒΕΕ» με κωδικό ΟΠΣ 5001290, υλοποιείται από το ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - ΕΚΤ) και εθνικών πόρων

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

